

ZOONIMNI FRAZEMI U MJESNOM GOVORU SVETOGA ĐURĐA

Pavlović, Anamarija

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:200679>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-25**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

FILOZOFSKI FAKULTET

Anamarija Pavlović

Zoonimni frazemi u govoru Svetog Đurđa

Diplomski rad

Pula, lipanj 2021.

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA KROATISTIKU

Anamarija Pavlović

Zoonimni frazemi u govoru Svetog Đurđa

Diplomski rad

JMBAG: 0303064876 redovni student

Studijski smjer: Hrvatski jezik i književnost

Predmet: Dijalektologija hrvatskoga jezika: terenska istraživanja

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Filologija

Znanstvena grana: Kroatistika

Mentorica: prof. dr. sc. Lina Pliško

Pula, lipanj 2021.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za magistra _____ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskoga rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

_____

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj Diplomski rad pod nazivom

_____

_____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis _____

SADRŽAJ

1. UVOD.....	4
2. FRAZEOLOGIJA	5
3. OSNOVNA FRAZEOLOŠKA JEDINICA.....	7
3.1. Zoonimni frazemi	8
4. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	9
5. SMJEŠTAJ SVETOGA ĐURĐA	10
6. O GOVORU SVETOGA ĐURĐA.....	11
7. KONCEPTNA ANALIZA ZONIMNIH FRAZEMA GOVORA SVETOGA ĐURĐA.....	13
7.1. Čovjekove karakterne osobine.....	15
7.2. Čovjekov fizički izgled	24
7.3. Čovjekova dob	26
7.4. Stanje čovjekova života	27
7.5. Čovjekov način kretanja.....	31
7.6. Čovjekov odnos prema hrani i piću	32
7.7. Čovjekov odnos prema drugima	34
7.8. Čovjekove intelektualne osobine	35
8. ZAKLJUČAK.....	36
9. SAŽETAK	38
10. LITERATURA	40

1. UVOD

U ovome radu konceptno analiziramo frazeme sa zoonimnom sastavnicom prikupljene u mjesnome govoru Svetoga Đurđa. Svetođurđevski govor prema klasifikaciji Mije Lončarića pripada varaždinsko-ludbreškom dijalektu kajkavskoga narječja. Kako sam izvorna govornica toga dijalekta, moje zanimanje za jezične značajke moga i susjednih govora, počelo je već na preddiplomskome studiju gdje sam dobila početne spoznaje o frazeologiji i frazeološkim istraživanjima, poglavito sve češću konceptnu analizu.

Zahvaljujem svojim profesoricama i mentorici koje su me govoreći na zanimljiv i stručan način vodile kroz razne teme i poticale me na vlastito promišljanje i istraživanje jezika, poglavito govora u našim krajevima.

Istraživanje za ovaj rad krenulo je od iščitavanja literature i kreiranja upitnika za terensko istraživanje. Nakon terenskog istraživanja klasificirala sam građu i izdvojila prikupljene frazeme u semantičke skupine. Potvrdilo se ono što sam čitala u frazeološkoj literaturi da su frazemi sa zoonimnom sastavnicom uglavnom negativno konotirani i da prevladavaju regionalizmi.

Mjesni govor Svetog Đurđa dobro je opisan u dijalektološkoj literaturi. Njime su se bavili Đuro Blažeka, Joža Horvat i Stjepan Belović koji je u suautor *Rječnika govora Svetog Đurđa (rječnik ludbreške Podravine)* s Đ. Blažekom. No, frazeologija je zasad malo istraženo područje pa se nadam da će moje istraživanje biti prilogom poznavanja i toga segmenta ovoga idioma.

2. FRAZEOLOGIJA

„Frazologija, prvenstveno lingvistička, ali i kulturološki mnogoslojna disciplina, može se promatrati iz raznih kutova. Termin *frazologija* (grč. phrasis „izraz“ + logos „riječ, govor“) ima dva značenja. Prvo se odnosi na lingvističku disciplinu, na znanost o ustaljenim izrazima čvrste strukture, koji se mogu izučavati u okviru jednoga ili više jezika odnosno samo na teoretskom planu. Drugo, predstavlja ukupnost frazema raspoređenih prema različitim kriterijima, na primjer, prema komponentama određenog semantičkog polja: *zoonimna frazeologija* (ukupnost frazema sa zoonimnim komponentama), *somatska frazeologija* (ukupnost frazema sa somatskim komponentama); prema podrijetlu i proširenosti upotrebe: *internacionalna frazeologija* (ukupnost internacionalnih frazema), *nacionalna frazeologija* (ukupnost frazema nacionalnog karaktera); *posuđena frazeologija*, *arhaična frazeologija* (ukupnost arhaičnih frazema), *dijalektalna frazeologija*, *regionalna frazeologija* (ukupnost frazema koji se upotrebljavaju na određenom području).“¹

Frazologija, kao jedna od najmlađih lingvističkih disciplina, počela se izdvajati iz leksikologije nakon 1947. godine. „U Hrvatskoj se počela proučavati početkom 70-tih godina 20. stoljeća“ (Fink-Arsovski, 2002: 6). Ona je usko povezana s tradicijom, poviješću i kulturom nekog naroda. Tu tradiciju mogu predstavljati frazemi koji su vezani uz neko područje i povijest nekog naroda kao npr. *mirna Bosna, za Kulina bana, Zvonimirova baština* i slični. Frazemi koji su specifični za svaki jezik nazivaju nacionalnim frazemima (Turk, 1994: 37-47). Frazologiju jednoga jezika tvore izrazi čvrsto vezane strukture, koji su nastali na različite načine i pridošli iz različitih izvora. Oni zajedno na različite načine zrcale tip mišljenja, odnos prema stvarnosti, povijesno sjećanje, povezanost s drugim svijetom i sve ono što je za jednu jezičnu zajednicu karakteristično (Menac; Fink-Arsovski, 2002: 15). „Frazemi mogu pripadati različitim jezičnim stilovima, što ovisi o kontekstu pisanja. Tu se ponajprije razlikuje stilski neutralna frazeologija koja se upotrebljava u svim jezičnim stilovima bez ekspresivno-emocionalnih nijansi. Svaki stil kao npr. razgovorni, vulgarni ili drugi imaju svoje frazeme i mjesto gdje se koriste i način kako se pišu. Frazemi uz svoje osnovno značenje imaju i dodatna konotativna značenja. U to značenje spadaju

---

¹ Željka Fink-Arsovski, Poredbena frazeologija: pogled izvana i iznutra, Zrinski, Zagreb, 2002., str. 4-6

značenja odobravanja, neodobravanja, humora i svečanog tona. Pripadnost frazeologije jednom jezičnom stilu, a osobito njezina konotativna značenja nisu neporomijenjivi. Frazeologija tvori sustav u kojem svaki frazem kao element sustava može biti klasificiran po različitim kriterijima i na taj način suprotavljen drugim njegovim elementima. Takve sustave tvori frazeologija hrvatskoga jezika u cjelini, ali isto tako frazeologiju pojedinih njegovih narječja i dijalekata” (Menac; Fink-Arsovski, 2002: 15).

3. OSNOVNA FRAZEOLŠKA JEDINICA

Prema Źeljki Fink-Arsovski frazem je osnovna jedinica frazeologije koji se sastoji od najmanje dviju sastavnica koje karakterizira cjelovitost ili čvrsta struktura. Frazem se ne stvara u govornom procesu, nego se kao već zapamćena, usvojena ili naučena cjelina uključena u diskurs te se stoga može govoriti o njegovoj ustaljenosti odnosno reproduktivnosti. Postoji kao dio rečeničnog ustrojstva vršeći sintaktičku funkciju u rečenici ili se upotrebljava kao zasebna rečenica (cjelina) (Fink-Arsovski, 2002: 6). Pojedine se riječi povezuju s drugim riječima, stvarajući tako sveze riječi. Riječi koje tvore svezu – njezine komponente ili sastavnice – povezane su među sobom različitim oblicima gramatičkoga slaganja: mogu se slagati u nekoj od gramatičkih kategorija ili pak jedna sastavnica može zahtijevati određeni oblik druge sastavnice, a slaganje može i izostati, što svezu na svoj način i također određuje. Prema značenju sveze se dijele na *slobodne i frazeološke*. U *slobodnim svezama* svaka sastavnica zadržava svoje značenje, pa značenje cijele sveze predstavlja zbroj odnosno kombinaciju tih pojedinačnih značenja. Takve se sveze stvaraju u govornom procesu tako da govornik slobodno bira sastavnice svojih sveza prema značenju koje svezi želi dati. „U *frazeološkim svezama* dolazi do promjene odnosno gubitka značenja svih ili nekih sastavnica pa značenje cijele sveze ne proistječe iz značenja pojedinih sastavnica. Takve se sveze rabe kao gotove, cjelovite jedinice, tako da ne nastaju u govornom procesu, nego su govorniku unaprijed poznate, na neki način zadane: on ne bira sastavnice, nego gotovu svezu (Menac, 2007: 9).“ Primjer *slobodne sveze* možemo navesti *čitam knjigu*, u kojoj svaka sastavnica zadržava svoje značenje te govornik u govornom procesu sam odlučuje i bira hoće li reći *čitam pismo*, *čitam novine* i sl. Kao *frazeološku svezu* možemo navesti *sve u šesnaest*, koju govornik ne stavlja, nego je dobiva u gotovom obliku; ne može umjesto *šesnaest* reći *petnaest*, niti uzeti drugu zamjenicu umjesto *sve*, niti drugi prijedlog umjesto *u*. Uzet će upravo tu svezu, sa značenjem koje mu je poznato već od prije i koje se ne izvodi iz značenja sastavnice (Menac, 2007: 9).

3.1. Zoonimni frazemi

Zoonimni frazemi rasprostranjeni su u našem jeziku, ali i u drugim jezicima zato što je životinja još od davnih vremena bila najbliži čovjekov suputnik. U svim narodima, pa i u našem, životinjama se pripisuju simbolična značenja i ljudske osobine. Najčešće im se pripisuje negativne, što ćemo potvrditi i u ovome radu. „Možemo reći da je zoonimna frazeologija vrlo perojativno obilježena i subjektivna. Ljudi su kroz povijest životinjama prepisivali određene stereotipe.“(Bunk, Opašić, 2011: 238)

„Stereotipi su antropocentrični i životinje se promatraju kroz ljudski sustav vrijednosti i navika na koje utječu tradicija, prostor i vjera.“ Osim toga, M. Bertoša govori *da stereotipi o životinjama izrastaju iz zlouporabe jezika i životinjskih kategorija koje su prosuđene prema direktnoj korisnosti/nekorisnosti čovjeka.* (Bertoša, 1999: 68-69) Iz toga možemo zaključiti da se životinjama neopravdano i bez razloga pripisuju određene osobine te se zbog toga pogrešno i tumači njihovo ponašanje. To se događa iz razloga što je čovjek polazište za promatranje ponašanja životinja. Tako zoonimni frazemi mogu imati negativno i pozitivno značenje; o tome su pisali mnogi antropolozi koji tvrde da je to tako još od doba kada između ljudi i životinja nije bilo hijerarhije te su tu imali priliku upoznati njihovo ponašanje. (Bunk, Opašić, 2011:238)

4. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Cilj je ovoga rada bio prikupiti te konceptno analizirati frazeme u govoru Svetoga Đurđa.

Frazemi navedeni u ovome radu prikupljeni su terenskim istraživanjem koje smo obavili pomoću posebno koncipiranoga autorskoga upitnika. Njime smo provjeravali postojanje ili nepostojanje određenoga frazema u mjesnome govoru. To smo učinili usmjerenim i slobodnim razgovorom s izvornim govornicima svetođurđanskoga govora Dragicom Čurila (rođena 30. rujna 1950.), Josipom Orlovićem (rođen 12. veljače 1950.) i Ildikom Kovaček (rođena 23. travnja 1952.). Dobili smo još niz drugih frazema koji nisu bili u upitniku. Svi su frazemi iz Upitnika i razgovori na terenu zabilježeni diktafonom.

Prikupljene frazeme nadalje uspoređujemo sa zoonimnim frazemima u čakavskim, novoštokavskim ikavskim i kajkavskim govorima (međimursko-podravskim) kako bismo odredili lokalizme i regionalizme. Za usporedbu smo se služili sljedećim rječnicima, za kajkavske: Jela Maresić, *Frazeologija križevačko-podravskih kajkavskih govora s rječnicima* (FKPKG), za štokavske Mira Menac-Mihalić, *Frazeologija novoštokavskih ikavskih govora u Hrvatskoj* (FNIGH) i čakavske: Marija Peruško, *Frazeološki rječnik medulinskoga govora* (FRMG). U daljnjoj analizi služit ćemo se kraticama za navedene rječnike.

No, prije same konceptne analize zoonimnih frazema ukratko ćemo se osvrnuti na smještaj i govor Svetoga Đurđa.

5. SMJEŠTAJ SVETOGA ĐURĐA

„Naselje Sveti Đurđ općinsko je središte koje se nalazi u središnjem sjevernom dijelu Iudbreške Podravine (regija Varaždin, sjeverozapadna Hrvatska), koja obuhvaća devet mjesta: Sveti Đurđ, Hrženicu, Luku, Priles, Obrankovec, Karlovec, Strugu, Sesvete i Komarnicu.“ (Belović, Blažeka, 2009: 11) Geografsko – prometni položaj naselja Sveti Đurđ ima razmjerno periferne karakteristike: nalazi se izvan glavnih željezničkih i cestovnih prometnica koje teku kroz grad Ludbreg i tako povezuju glavna središta u longitudinalnoj dolini rijeke Drave. Za cestovni promet bila je vrlo važna prometna veza zato što je presijecala polj Drave i povezivala Ludbreg s Prelogom. (Belović, Blažeka, 2009: 11)

„Sveti Đurđ prvi se put spominje u prvom popisu župa Zagrebačke biskupije 1334. godine. U popisu župa 1051. kaže se za Sveti Đurđ: D. Albertus – plebanus ecclesie s. Georgii in Spinis. To je najstariji dokument u kojem se spominje imenom jedan svetođurđanski župnik i ime župnog sjedišta – Trnje. Od 1969. godine patronat nad župnom crkvom u Sv. Đurđu imali su gospodari Iudbreškoga vlastelinstva Batthyany.“ (Belović, Blažeka, 2009: 11)

Može se reći da je među narodom naziv mjesta profunkcionirao tek od sredine XX. stoljeća. Do sredine XX. st. selo je neformalno bilo podijeljeno na Popovec i Hemovec. Selo je u kolektivnoj svijesti profunkcioniralo kao jedinstveno naselje po završetku II. svjetskoga rata. (Belović, Blažeka, 2009: 12)

6. O GOVORU SVETOGA ĐURĐA

Govor Svetog Đurđa po geografskoj i lingvističkoj klasifikaciji pripada kajkavskom narječju; prema Ivšićevoj klasifikaciji, pripada prvoj zagorsko-međimurskoj skupini govora. Unutar te skupine, govor možemo preciznije i jasnije smjestiti u varaždinsko-ludbreški dijalekt kako je sugerirao Mijo Lončarić na svojoj karti kajkavskoga narječja (Usp. Ivšić 1936: 141-148, Lončarić 1996: 199). Govor Svetog Đurđa zasad je na fonološkoj i morfološkoj razini opisao Đuro Blažeka (2009: 16-43), a prozodijom i vokalizmom detaljnije se bavio Joža Horvat (2011: 1-28).

Prema Joži Horvatu u govoru Svetoga Đurđa nema parova riječi gdje bi kvantiteta bila fonološki relevantna. Svaki se naglašeni samoglasnik u nekoj toničkoj riječi može sasvim proizvoljno izgovoriti dugo i kratko. To znači da je "fonološki relevantno samo mjesto siline, a modulacija, dizanje i spuštanje tona, te kvantiteta, duljina ili kraćina sloga, odnosno samoglasnika, nemaju značaj na razini fonema i riječi. Te vrednote imaju ulogu na razini rečenice tj. njima se ostvaruje rečenična intonacija." Duljinom ili kraćinom naglašenoga samoglasnika najčešće se izražava čovjekov stav ili osjećaj. Neke riječi imaju dva akcenta, najčešće su to složenice (Horvat, 2011: 16-20).

Prema istraživanjima Mije Lončarića (1996: 63) govor Svetoga Đurđa ima neke osobine bliske međimurskim govorima kao npr. gubitak početnoga nenaglašenoga *o*, zatvaranje osnovnih kajkavskih srednjih nekompaktnih, nedifuznih vokala *ę* i *o*, čime su postali difuzni, te realizaciju samoglasnika i vokalizama općenito u nenaglašenoj poziciji. Taj govor, prema istraživanjima J. Horvata (2011: 81-107) ima troakcenatski sustav: akut (~), kratkosilazni (") i dugosilazni (^) naglasak. Kao i u većini troakcentskih kajkavskih govora, pa tako i u ovom govoru, kratki se naglasak ne ostvaruje nužno kao silazni, već se može realizirati i kao tromi. To se događa zato jer intonacija u kratkom slogu nije fonološki relevantna kao što je u hrvatskome standardnom jeziku. Prema Ivšićevim istraživanjima silina naglasaka može biti na bilo kojem mjestu u riječi, uključujući i posljednje. Ali, tu postoje i ograničenja koja govore da se akut ne može pojaviti na posljednjem slogu ni u jednosložnoj riječi (Horvat, 2011: 81-107). Naglasak se najčešće ne pomiče na proklitu, ali postoje primjeri u kojima se pomiče, kao npr. kod nekih zamjenica, prijedloga i slično. Za pomicanje

naglasaka na česticu *ne* ima samo nekoliko primjera koji potvrđuju pomicanje (Belović, Blažeka, 2011: 81-107).

Vokalski inventar govora Svetoga Đurđa čini trinaest otvornika. Neki se od njih ne mogu pojaviti u svim položajima u riječi. Neki od njih se izgovaraju otvoreno, neki zatvoreno, a neki potpuno isto kao i u standardnome jeziku, npr. samoglasnik *u* izgovara se kao glas između *u* i *o*, nešto centralnije od njih i bliže *u*. Dok je samoglasnik *a* potpuno isti standardnome *a* (Belović, Blažeka, 2011: 81-107).

U morfologiji govora Svetoga Đurđa očuvale su se razlike između stare tvrde i meke deklinacije (*o-* i *jo-* deklinacije). U nekim imenicama srednjega roda ostale su neke karakteristike konsonantskih promjena *n-*, *s-*, *t-* osnova (*'ime* – *'imena*).

Gramatički je morfem *-e* (prema jatu u morfemu NAV dvojine starih nepalatalnih osnova): *dv'j kūr'ite* u konstrukcijama s brojevima 2, 3 i 4 kod imenica srednjega roda. Ti oblici dolaze samo onda kad se brojevi 2, 3 i 4 ne dekliniraju. Očuvani su ostaci posebne deklinacije imenica muškoga roda *i-*osnova u LI pl. (npr. kod imenica *g'ost*). U deklinaciji postoji sustav od samo šest padeža, nema oblika za vokativ. U I jednine i GDL množine jednosložnih i dvosložnih imenica muškoga roda može se u afektivnom izražavanju prenijeti naglasak na posljednji slog riječi. (Belović, Blažeka, 2011: 29-30).

7. KONCEPTNA ANALIZA ZONIMNIH FRAZEMA GOVORA SVETOGA ĐURĐA

Konceptna analiza frazema temelji se na postavkama kognitivne semantike, a ona je dio kognitivne lingvistike.

Kognitivna lingvistika nastala je sedamdesetih i osamdesetih godina prošloga stoljeća kao reakcija na formalne, matematičke, strukturalističke i transformacijsko-generativne pristupe jeziku. "Većina jezikoslovaca gramatiku definira kao autonomni sustav sintakse, a jezične strukture analiziraju isključivo prema sintaktičkim principima i na kraju zanemaruju značenje tj. semantiku." (Brala-Vukanović, 2013: 107) Zato se kognitivna lingvistika temelji upravo na povezanosti sintakse i semantike.

"Kognitivna lingvistika dio je jezikoslovlja koji se bavi odnosom jezika i uma, tj. odnosom jezika i konceptualizacije izvanjezične stvarnosti." (Brala-Vukanović, 2013: 108) "Neki kognitivni lingvisti smatraju da su za razumijevanje jezičnoga elementa jednako bitni znanje o jeziku i znanje o svijetu te time negiraju osnovnu pretpostavku strukturalizma o autonomnosti jezičnoga sustava. (Rafelli, 2004: 89) Za kognitivnu lingvistiku značenje je izravan odnos ljudskoga poimanja i iskustva o izvanjezičnom svijetu što zapravo znači slijedeće da kognitivna lingvistika jezik određuje kao riznicu znanja o svijetu, tj. kao strukturiranu skupinu značenjskih kategorija." Samim time ističe se enciklopedijska narav značenja. (Brala-Vuković, 2013: 112)

"Temeljne postavke kognitivne semantike su sljedeće: jezik nije autonoman sustav, već je dio ljudske spoznaje te je kao takav povezan s ostalim kognitivnim domenama. Zbog toga jezik možemo razumijeti jedino u poveznici s cijelim spoznajnim sustavom te iz toga slijedi da je jezično značenje dinamično i enciklopedijsko. Osim toga, jezične strukture ovise o konceptualizaciji, a istovremeno konceptualizacija održava interakciju kulturoloških, komunikacijskih, (neuro)psiholoških i funkcionalnih znanja." (Brala-Vukanović, 2008: 84-85) To zapravo znači da je značenje ono što pokreće jezik i da nije ograničeno samo na leksik. Pa možemo zaključiti da je vrlo teško te je teško odvojiti sintaksu, leksik i morfologiju. (Brala-Vukanović, 2013: 114)

U središte svojih zanimanja kognitivna semantika stavlja metaforičke procese, (Fink-Arsovski, 2002: 37) ali ne kao figurativni načini ostavriavanja jezika, nego kao način na koji funkcionira ljudski um. (Kovačević, 2012: 126) Predstavnicima kognitivnoga jezikoslovlja smatraju da čovjek svijet doživljava i oblikuje ga metaforično, s pomoću sličnosti i slikovitosti. Veliki broj frazema utemeljen je na metaforama. Stoga je konceptualna analiza veoma zahvalna za prikazivanje značenja tj. tematsko-značenjskih područja unutar kojih se svrstavaju pojedini frazemi. (Kovačević, 2011: 126).

Frazeologija predstavlja onu razinu jezika na kojoj se najočitije vidi kako se "metaforičkim prijenosom značenja stvara jezična slika svijeta." (Hrnjak, 2009: 197) Većina se frazema bazira na djelomičnoj ili potpunoj metaforizaciji te ih je moguće razvrstati prema konceptima kojima pripadaju. (Matešić, 2006.: 45; Malnar Jurišić i Vukša Nhoda 2015: 122) Zato kognitivna semantika značenje određuje pomoću konceptualizacije tj. pomoću koncepta. (Brala-Vukanović, 2008: 84, Brala-Vukanović, 2013: 115)

Prema Fink-Arsovski koncepti su tematsko-semantička polja u koja se svrstavaju određene karakteristike (koje su dio semantičkoga taloga) na temelju kojih je oblikovano frazeološko značenje (Fink-Arsovski, 2020: 37) što zapravo znači da je koncept zajednički pojam koji prožima značenja pojedinih frazema neovisno o njihovim kategorijalnim značenjima i strukturnim tipovima. (Fink-Arsovski, 2002.: 37, Kovačević, 2012: 126) "Dok se semantičko značenje temelji na objektima izvanjezičnoga svijeta, a konceptualno se bazira na konceptima u umu govornika." (Brala-Vukanović, 2013: 117) Frazemi koji dijele isti koncept pripadaju istoj skupini, bilo da imaju jednaku ili različitu strukturu, isto ili različito kategorijalno značenje. (Fink-Arsovski, 2002: 3, Kovačević, 2012: 126)

U mjesnome govoru Svetoga Đurđa zabilježili smo 75 zoonimnih frazema koji se odnose na čovjekov život. Prema značenju uvrstili smo ih u osam semantičkih skupina:

1. Čovjekove karakterne osobine
2. Čovjekov fizički izgled
3. Čovjekova dob
4. Stanje čovjekova života

5. Čovjekov način kretanja
6. Čovjekov odnos prema hrani i piću
7. Čovjekov odnos prema drugima
8. Čovjekove intelektualne osobine

7.1. Čovjekove karakterne osobine

- NEPROMIŠLJENOST

Iti kaj gusoke v meglu

Guske su životinje koje najčešće žive u jatu i tako se kreću. Jato uvijek ima vođu te se smatra da ih on vodi bez straha i sa sigurnošću. No, poznate su i po tome da su vrlo nepromišljene i brzoplete pa često u jatu dolazi do nesporazuma. Ta brzopletoost ih može dovesti u veliku opasnost. Kao i guske, i ljudi često brzopleto i nepromišljeno donose odluke što se zrcali u frazemu *one ideju kaj goske v meglu*. Navedeni frazem zapisan je u dvije inačice u novoštokavskim ikavskim govorima, a glasi **bit ka guska u magli; ić ka guske u maglu**. (FNIGH, 182), također je naveden i u križevačko-podravskim kajkavskim govorima u dvije inačice: **biti kao guske u magli i ići kao guske u maglu** (FKPKG, 178). U FRMG frazem nije potvrđen.

- CENDRAVOST/JADIKOVANJE

Bečati kaj jarac

Jadikovanje ili cendravost se u govoru Svetoga Đurđa uspoređuju s jarcem zbog njegovoga specifičnoga glasanja što i dokazuje sljedeći frazem *kaj se bečiš kaj jarac*. U novoštokavskim ikavskim, križevačko-podravskim kajkavskim govorima i u medulinskom govoru nismo pronašli potvrdu frazema.

- DOSADNOST/NAPORNOST

Kojega jarca stalno očesh

Dosada je stanje u kojem je čovjek neuključen u sadržaje koji ga okružuju te može izazvati nezadovoljstvo. No, u govoru Svetoga Đurđa dosada se odnosi na stanje čovjekova života u kojem se postavlja puno nevažnih i glupih pitanja te to kod sugovornika izaziva nestrpljenje što je vidljivo iz frazema **kojega jarca stalno očesh**. Navedeni frazem nije potvrđen ni u jednom konzultiranom rječniku.

- POHLEPA

Očesh i jare i pare

Očesh i ofce i novce

„Pohlepa se definira kao pretjerano izražena sklonost za stjecanjem materijalnih dobara i privilegija.“² Osim toga, ona predstavlja sve veću i neumjerenu želju za novcem, utjecajem i moći. Vrlo često ne misleći na druge, nego samo na sebe.³ To dovodi do narušavanja hijerarhijskih odnosa što je i opisanom dvama frazemima **očesh i jare i peneze ili očesh i ofce i novce**. Navedeni frazem potvrđen je u novoštokavskim ikavskim govorima, a glasi **i jare i pare** (FNIGH, 188). U križevačko-podravskim kajkavskim govorima nije opisan kao ni u medulinskom govoru.

- MARLJIVOST

Delati kaj konj

Konj je životinja koja se spominje u stoljećima prije Krista te ima dugu povijest i tradiciju. Poznata je po svojoj iznimnoj snazi pa je na samim počecima civilizacije služila je za teške fizičke poslove kao npr. vuču plugova ili kola. No, mehanizacijom poljoprivrede i modernizacijom transporta sve se više smanjuje uzgoj konja za teške fizičke poslove. Danas oni služe za utrke i jahanje u medicinske svrhe.⁴ Zato se u svetođurđanskom govoru za ljude koji puno rade kaže **tak delaš kaj konj** te to ima pozitivnu konotaciju. Navedeni frazem potvrđen je u novoštokavskim ikavskim

---

² <https://www.zivotna-skola.eu/mane/pohlepa.html> preuzeto i priređeno 10. 7. 2021.

³ Isto.

⁴ <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=33013> preuzeto i priređeno 10. 7. 2021.

govorima **radit ka konj** (FNIGH, 201) te u medulinskom govoru **delati kai konj** (FRMG, 61). U križevačko-podravskim kajkavskim govorima nije ovjeren.

- NEZNANJE

Kupiti si mačka u vreći

Čovjek je oduvijek pripitomljavao životinje kako bi mu služile za rad i hranu. Mačka je jedna od prvih životinja koju je čovjek pripitomio i do danas je sačuvala svoj status ne samo domaće životinje, nego u prvom redu kućnoga ljubimca.⁵ Tako vrlo često čujemo u svakodnevnom razgovoru izraz „kupiti mačka u vreći“ koji obično koristimo u „kontekstima prijevare s obzirom na kvalitetu kupljene robe pogotovo kada je riječ o falsificiranju modnih robnih marki.“⁶ Osim toga vrlo je čest izraz i kod sve popularnije internetske kupnje kada nešto naručujemo, a nismo sigurni hoćemo li to uopće dobiti. Ovaj izraz poznat je još iz srednjega vijeka gdje su trgovci koji su na sajmu prodavali praščiće umjesto mlade svinje u vreću strpali mačku. S obzirom na to da bi se uplašena mačka u vreći ritala slično praščiću, ponekad bi kupac za velike novce umjesto svinje doma donio običnu vreću buha.⁷ Navedeni frazem potvrđen je u svetođurđanskom govoru te glasi pak si **kupil mačka u vreći**. Opisani frazem potvrdili smo u nekoliko inačica samo u novoštokavskim ikavskim govorima, a glasi **kupit/kupovat (uzet) mačka/mačku u vrići** (FNIGH, 221-222), dok u križevačko-podravskim kajkavskim govorima nismo, kao ni u medulinskom govoru.

- OPREZNOST, OKLIJEVANJE

Obilaziti, iti kaj maček okoli kaše

Frazem **obilaziti, iti kaj maček okoli kaše** odnosi se na čovjeka koji s oklijevanjem i oprežnošću pristupa nekome ili nečemu. Mačka se oko plijena uvijek kreće u krug te se to može preslikati i na čovjeka. „Kretanje u krug prikazuje želju i primamljivost željenoga objekta (kaše) i nedostupnosti zbog visoke temperature“ (Vidović-Bolt,

---

⁵ Barbara Kovačević, Hrvatski jezik, br.4, 2017., str. 24-27.

⁶ Isto.

⁷ <http://kurziv.net/porijeklo-nekih-popularnih-izraza-koje-koristimo-bez-razumijevanja/> preuzeto i priređeno 10. 7. 2021.

2011: 93). Navedeni frazem nije potvrđen u novoštokavskim ikavskim i križevačko-podravskim kajkavskim govorima kao ni u medulinskom govoru.

- UZALUDAN NAPOR

Obesiti mačku na rep

Frazemom pak si to **obesil mačku na rep** ukazuje se na čovjekov uzaludan trud i napor oko nečega. Poznato je da je mačka samostalna i svojeglava životinja i da joj se ništa ne može zapovjediti ako ona ne želi napraviti pa tako i objesiti nešto za rep. Navedeni smo frazem potvrdili u križevačko-podravskim kajkavskim govorima, a glasi **uhvatiti mačka za rep** (FKPKG, 217), u medulinskome govoru postoji inačica **potezati mačka za rep** u značenju 'izazivati neprilike, biti prevaren' (FRMG, 73).

- TVRDOGLAVOST

Trdi kaj magarac

Magarcu se pripisuje tvrdoglavost i glupost jer kad naumi da se neće pokrenuti ništa ga ne može potaknuti na suprotno. Vrlo često čujemo da se za neku osobu kaže *tak si trdi kaj magarac* što bi značilo da takve osobe nikad ne žele slušati druge, već uvijek sve rade po svome. Navedeni frazem je potvrđen u novoštokavskim ikavskim govorima u nekoliko inačica i glasi **glup ka magare/ovar** (FNIGH, 223) i **tup ka magare** (FNIGH, 224), te je također potvrđen i u medulinskom govoru te glasi **trd kai tovar** (FRMG, 141). No, u križevačko-podravskim kajkavskim govorima nismo pronašli potvrdu.

- SLABO (KRATKO PAMĆENJE)

Pamtiti kaj kokoš

Tak pamtiš kaj kokoš frazem je koji opisuje čovjeka koji ima poteškoće u pamćenju zato što je od pamtivijeka uvriježeno u narodu da su kokoši glupe životinje koje vrlo kratko pamte. Možemo pretpostaviti da je taj zaključak došao zbog „veličine kokošje glave koja je poslužila kao osnovni poticaj stvaranja takvih desemantiziranih sveza.“ (Vidović-Bolt, 2011: 109) Navedeni frazem nije potvrđen u novoštokavskim ikavskim i križevačko-podravskim govorima kao ni u medulinskom govoru.

- BRBLJAVOST

Gugutati kaj golub

Brbljavost je osobina koja se najčešće prepisuje ljudima koji vole puno pričati te se uspoređuju s raznim životinjama kao npr. kokoš ili golub. Tim životinjama je svojstveno kokodakanje i gugutanje te su po tome i poznate. U našem istraživanju zabilježili smo frazem koji opisuje brbljavu osobu, a to je *samo **guguče kaj golub***. Takve osobe najčešće pričaju priče koje nemaju smisla i pričaju samo da bi nešto rekly te nisu baš poželjne u društvu. Ali, ovaj frazem osim brbljavosti može u svetođurđanskom govoru prikazivati gugutanje kao nježno pričanje nekome u koga smo zaljubljeni. Navedeni frazem nije potvrđen u novoštokavskim ikavskim i križevačko-podravskim govorima kao ni u medulinskom govoru.

- VJERNOST

Veran kak pes

Pas se smatra čovjekovim najboljim prijateljem prvenstveno zbog njegove privrženosti, odanosti i vjernosti vlasniku. Frazemom *on je **veran kak pes*** želi se posebno naglasiti nečija vjernost i sigurnost te da nas ta osoba nikad ne bi izdala ili ostavila na cjedilu. Potvrdu frazema pronašli smo u novoštokavskim ikavskim govorima, a glasi ***viran ka pas***. (FNIGH, 264). U FKPKG i u FRMG nema potvrde.

- TEMPERAMENTNOST

Temperament je tipičan način emocionalnoga doživljavanja i reagiranja na određenu stvar ili razgovor. Najčešće se koristi kao jedan od najvažnijih parametara pri opisivanju nečije ličnosti.⁸ Za osobe koje su temperamentne često se kaže da burno reagiraju na sve te se to izriče frazemom *za saku skačeš **kaj pevec*** zato što je pijetao poznat po tome da je šef u kokošinjcu i da se brine za sve. Kratkoga je fitilja te ga se lako može razljutiti pa skače na kokoši, pileći i ogradu. Navedeni frazem nije potvrđen u novoštokavskim ikavskim i križevačko-podravskim govorima kao ni u medulinskom govoru.

---

⁸ <https://samoobrazovanje.rs/sta-je-temperament/> preuzeto i priređeno 26. 4. 2021.

- RAZLIČITOST, ODUARANJE

Črna ofca

Frazem **navek si črna ofca** „opisuje čovjeka koji svojim negativnim postupcima i lošim ponašanjem odudara od sredine u kojoj živi odnosno kojoj pripada ili se pak izdvaja iz okoline, pa stoga nije prihvaćen. Istodobno upućuje na osobu koja svojim ponašanjem izaziva lošu sliku i kompromitira svoje društvo.“ (Vidivić-Bolt, 2011: 96) Možemo reći da u frazemu dominira simbolika crne boje koja ima negativnu konotaciju jer predstavlja blijedu i žalost. (Vidivić-Bolt, 2011: 96) Navedeni frazem zapisan je u FRMG (94) i glasi **crna ovca** dok u novoštokavskim ikavskim i križevačko-podravskim kajkavskim govorima nije zabilježen.

- UMIŠLJENOST

Špinčiti se kaj puran

Ovo je osobina koja se najčešće veže uz purana jer on hoda vrlo sporo s noge na nogu uzdignute glave. Za osobu koja je umišljena kaže se da se **tak se špinčiš kaj puran na polju**. Navedeni frazem potvrđen je u novoštokavskim ikavskim govorima i glasi **šepurit se ka tukac na bunjištu** (FNIGH, 327), dok ga nismo potvrdili u križevačko-podravskim kajkavskim govorima, a ni u medulinskom govoru.

- GLASNA OSOBA

Derati se kaj jarac

Jarac je životinja koja je poznata po svom glasnom i specifičnom meketanju pa to vrlo često zvuči kao da se stalno žali. Vrlo se često glasne i cendrave osobe uspoređuju s jarcem što je i opisano frazedom **dereš se kaj jarac**. Frazem je potvrđen u novoštokavskom ikavskom govoru i glasi **derat se ka jarac** (FNIGH, 188). No, nije potvrđen u križevačko-podravskim kajkavskim govorima, a ni u medulinskom govoru.

- PLAŠLJIVOST

Splašeni kaj zajec

Jedna od karakteristika zeca jest njegova plahost, plašljivost. No, to zapravo nije plašljivost nego spretnost i snalažljivost. Zec kada osjeti opasnost počne brzo trčati i počne se stapati s prirodom kako bi se sakrio neprijatelju. Možemo reći da ljudi često krivo tumače osobine zeca što je i vidljivo u frazemu *tak si **splašeni kaj zajec***. Taj frazem ima kontradiktorno značenje u svetođurđanskom govoru. On znači da je ta osoba jako plaha i plašljiva te da bježi od opasnih situacija. Navedeni frazem potvrđen je u novoštokavskim ikavskim i križevačko-podravskim kajkavskim govorima u nekoliko inačica, a glasi: novoštokavski ***plašljiv (strašiv) ka zec*** (FNIGH, 347), križevačko-podravski ***plah kao zec i plašljiv kao zec*** (FKPKG, 340). Također je potvrđen u medulinskom govoru, a glasi ***plah kako zec*** (FRMG 156).

- POKORNOST

Kaj janje dok ide na klanje

Janje ima biblijsku simboliku u Starome zavjetu gdje prorok Izaija proriče da će Isusu poput nevinog i krotkog janjeta spasiti svijet. Također, janje je simbol Isusova otkupljenja ljudi od grijeha kada se žrtvovao smrću na križu.⁹ Frazem *tak je kaj **janje dok ide na klanje*** opisuje osobu koja se ne protivi, nego sve prihvaća bez pružanja otpora. Navedeni frazem nije potvrđen u novoštokavskim ikavskim i križevačko-podravskim govorima kao ni u medulinskom govoru.

- LICEMJERNOST

Nevino janje

Janje je vrlo plaha životinja koja u kršćanstvu ima simboliku Isusa Krista, ali i čistoće i nevinosti. No, u svakodnevnom govoru taj frazem nema značenje koje smo naveli nego je potpuno suprotno. Frazemom *tak si **kaj nevino janje*** opisuje se osoba koja je vrlo naivna i koja svima sve vjeruje te ju je lako nasamariti na nešto loše. Ljudi ju vrlo često izruguju zbog toga. Navedi frazem nije potvrđen u novoštokavskim

---

⁹ <https://www.bitno.net/vijesti/zasto-isusa-nazivamo-jaganjcem-bozijim/?fbclid=IwAR2P-2oXntJbcYH6XJoHS4Umj-34qkxf2Jok6zTj59WDtkDidO4i91R6VOc> preuzeto i priređeno 10. 7. 2021.

- LUKAVOST

Stori moček

Lukavost predstavlja manipulaciju određene osobe i to je osobina koju ne posjeduje svatko. Tako se u svakodnevnom životu čovjek često uspoređuje s mačkom po lukavosti jer je mačak iskusna životinja koja lako može izmanipulirati svojega vlasnika što je opisano frazemom *ti si pravi **stori moček***. Stari mačak, kao i starija osoba imaju puno životnog iskustva pa se lakše snalaze u životnim situacijama! Navedeni frazem potvrđen je u novoštokavskim ikavskim govorima i glasi **stari mačak** (FNIGH, 222), također je potvrđen u medulinskom govoru i glasi **stari/šegavi mačak** (FRMG, 73). U križevačko-podravskim kajkavskim govorima nismo ga potvrdili.

- AGRESIVNOST

Gristi kaj pes

Agresivnost se definira kao nasilno i nasrtljivo ponašanje. Iako su psi vrlo nježne životinje, kada se osjećaju ugroženo pokazuju svoju agresivnu stranu. Frazemom *tak **grizeš kaj pes*** opisuju se osobe koje poput psa imaju veoma agresivan, borben i silovit stav i pristup prema drugim ljudima. Navedeni frazem nije potvrđen u novoštokavskim ikavskim i križevačko-podravskim govorima, no u medulinskom govoru pronašli smo potvrdu frazema koja glasi **bisan kako brek** (FRMG, 20). Taj frazem nije potvrđen istim izrazom, nego drugačijim, ali imaju potpuni isto značenje.

- ŠKRTOST

Brojiti svaku ofcu

Škrtost je veoma loša osobina koja je usko povezana s pohlepom. Škrti ljudi štede na svemu i prije trošenja prevrnu svaki novčić. Nerado dijele svoje s drugima. Pozadinska slika čovjeka koji broji svaku ovcu u svome stadu upravo dočarava situaciju kada škrt čovjek pazi na svoj imetak. Frazem nije potvrđen ni u jednom od konzultiranih rječnika.

- ODLUČNOST

Prijati bika za roge

Bik je životinja za koju se zna još od pamtivijeka. U početku je služila za vuču plugova, no tijekom modernizacije to se promijenilo te danas služi samo za hranu. Poznata je po svojoj snazi i odlučnosti te se stoga vrlo često povezuje sa čovjekom što opisuje sljedeći frazem **prijal si bika za roge**. Tim frazemom prikazana je dominantna snaga i odlučnost osobe spremne na suočavanje s problemima. Navedeni frazem nije potvrđen u novoštokavskim ikavskim i križevačko-podravskim govorima kao ni u medulinskom govoru.

- BRZOPLETOST

Bežati kaj ždrebe pred rudo

Bežiš kaj ždrebe pred rudo jedini je frazem u hrvatskome jeziku motiviran mladošću i neiskustvom, kao što je ždrebe. Mlada je osoba neiskusna pa često dolazi u situaciju u kojoj reagira brzopleto što može i loše završiti. Frazem nije potvrđen u novoštokavskim ikavskim i križevačko-podravskim govorima kao ni u medulinskom govoru.

- NEPRESTANO PONAVLJANJE

Derati istu kozu

Koze su poznate po svom glasnom, specifičnom i ujednačenom meketanju. Njihove meketanje zvuči kao da cijelo vrijeme jednako mekeću.¹⁰ Često se osobe koje vole govoriti o istoj temi uspoređuju s kozom što opisuje sljedeći frazem **pak dereš istu kozu, Bara i fčera je pak deral istoga jarca po ne znam koji put**. Od navedenih frazema u novoštokavskim ikavskim govorima potvrđen je potvrđen je prvi i glasi **derat uvijek istu kozu** (FNIGH, 203). U križevačko-podravskim kajkavskim govorima nismo potvrditi niti jedan kao ni u medulinskom govoru.

---

¹⁰ <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=33568> preuzeto i priređeno 10. 7. 2021.

7.2. Čovjekov fizički izgled

- JAKOST

Jak kak bik

Bik simbolizira snagu i silovit zanos, ali i muževnost pa se zato vrlo jake i izdržljive muške osoba povezuje s njim. Na području svetođurđanskoga govora to se opisuje frazemima *jak si **kak bik***. Navedeni frazem potvrđen je u novoštokavskim ikavskim govorima i glasi ***jak ka bik*** (FNIGH, 129). U križevačko-podravskim kajkavskim govorima nismo potvrditi niti jedan kao ni u medulinskom govoru.

- RUŽNOĆA

Ofucani kaj pes

Grdi kaj svija¹¹

Grdi kaj pače

Ružnoća je osobina koja se prepisuje ne baš lijepim i urednim ljudima. U govoru Svetoga Đurđa ružne se osobe uspoređuju sa psom, svinjom i pačetom iz razloga što se neki vlasnici ne brinu za psa pa on bude ofucan, a svinja voli blato te u tome provodi većinu svoga života. Dok je kod pačeta njegova ružnoća vrlo specifična jer je ono izleže malo i sivo da bi na kraju izraslo u prekrasnoga labuda. To opisuju sljedeći frazemi *tak si grdi **kaj svinja**, tak si ofucani **kaj pes** i tak si grdi **kaj pače***. Kod trećega frazema vidljiva je kontradiktornost zato što je pače kao malo ružno i sivo, a kada naraste bude lijepo i bijelo. Od navedena tri frazema dva su potvrđena u novoštokavskim ikavskim govorima, a glase: ***ružan ka pas i šporak ka prasac*** (FNIGH 264, 276). U medulinskom govoru potvrđen je samo jedan frazem, a glasi ***debeja kai prasac*** (FRMG, 105). Ni jedan nije potvrđen u križevačko-podravskim kajkavskim govorima.

---

¹¹ kajk. svija = stand. svinja

- LJEPOTA

Lepa kaj golubica bela

Ljepota se najčešće definira kao svojstvo osobe, predmeta ili ideje koje nas ispunjava osjećajem ugodnosti. Lijepa se ženska osoba u Svetom Đurđu opisuje poredbenim frazemom **lepa si kaj golubica bela** zato što je golubica poznata po svom lijepom i uglađenom bijelom perju. Navedeni frazem potvrđen je u novoštokavskim ikavskim govorima i glasi **lipa je ka golubica bila** (FNIGH, 177), također je potvrđen i u križevačko-podravskim kajkavskim govorima, a glasi **lijepa je kao golubica bijela** (FKPKG, 190) dok u medulinskome govoru nismo našli potvrdu.

- GOJAZNOST

Debeli kaj prasec

Debela se osoba opisuje poredbenim frazemom u čijem su sastavu domaće životinje veće tjelesne mase. U hrvatskome standardnom jeziku ženska se osoba uspoređuje s kravom, a muška sa svinjom. Frazem **debeli si kaj prasec** opisuje osobe obaju spolova koje imaju problema s povećanom tjelesnom težinom ili ih se smatra pretilima. Navedeni frazem potvrđen je u novoštokavskim ikavskim govorima i glasi **debel ka prasac/prase** (FNIGH, 276), također je potvrđen u medulinskom govoru i glasi **debeja kai prasac** (FRMG, 105). U križevačko-podravskim kajkavskim govorima potvrđen je navedeni frazem i ženskome rodu te glasi **debela kao svinja** (FKPKG, 300).

- ZGUŽVANOST

Kaj da te perga žvakala

„Hrvatski se poredbeni frazem **kaj da te perga požvakala** opisuje neurednu osobu u zgužvanoj odjeći, ali i zgužvane odjevne predmete.“ (Vidović-Bolt, 2011: 92) Navedeni frazem potvrđen je u novoštokavskim ikavskim govorima, a glasi **ka da je krava žvakala koga** (FNIGH, 205). Također je potvrđen u križevačko-podravskim kajkavskim govorima, a glasi **kao da je krava žvakala koga** (FKPKG, 233), dok u medulinskome govoru nismo pronašli potvrdu.

- NEUREDNOST

Zmazani kaj svija

Svinja vuče podrijetlo od divlje svinje i nema stanica za znojenje. Osim toga svi ju doživljavaju kao iznimno prljavu životinju zbog mjesta življenja. Svinja živi u malom, blatnjavom prostoru u kojem istovremeno jede, spava i vrši nuždu. U svetođurđanskome govoru za prljave i neuredne osobe često se čuje frazem *zmazani si kaj svija*¹² (Vidović-Bolt, 2011: 91). Navedeni frazem potvrđen je u novoštokavskim ikavskim govorima i glasi **šporak (zamazan) ka prase** (FNIGH, 277). Također je potvrđen u malo drugačijoj inačici i u križevačko-podravskim kajkavskim govorima, a glasi **smrdjeti kao svinja** (FKPKG, 296). Potvrđen je i u medulinskom govoru i glasi **šporak kai prasac** (FRMG, 105).

- SJEDOKOS

Biti sed kaj ofca

Ovca je životinja koja je specifična po bijeloj boji svojega runa, pa se sjedokos čovjek vrlo često uspoređuje s ovcom. U svetođurđanskome govoru često u svakodnevnom razgovoru čujemo frazem **sed si kaj ovca**. To je frazem kojim se opisuje osoba koja je vrlo brzo posijedila. Navedeni frazem nije potvrđen u novoštokavskim ikavskim i križevačko-podravskim govorima kao ni u medulinskom govoru.

7.3. Čovjekova dob

- STAROST

Stori maček

Stori jarac

Starost je razdoblje čovjekovoga životnoga ciklusa u kojem počinju slabiti pojedini organi, ali i mentalne funkcije. To je također tipično i kod životinja, pa se čovjek uspoređuje s mačkom ili jarcem zato što i mačak i jarac kad ostare samo spavaju i nemaju volje ni za čim. To se vidi iz frazema *tak si kaj stori maček* i *ti si stari jaraca*

---

¹² kajk. svija = stand. svinja

Od dva navedena frazema potvrdili smo u novoštokavskom ikavskim govorima samo jedan koji **glasi stari jarac/stara jarčina** (FNIGH, 188). U križevačko-podravskim kajkavskim govorima nismo potvrdili niti jedan kao ni u medulinskom govoru.

7.4. Stanje čovjekova života

- ZDRAVLJE

Zdrav kaj bik

Bik je životinja koja je poznata po svojoj snazi i izdržljivosti, a ta snaga onda nosi sa sobom otpornost na razne bolesti. Frazemom on je **zdrav kaj bik** ističe se otpornost čovjeka na razne bolesti. Navedeni frazem nije potvrđen u novoštokavskim ikavskim i križevačko-podravskim govorima kao ni u medulinskom govoru.

- GOTOVSTVO

Živeti kaj bik na gmajni

„Ustaljena desenantizirana sveza poredbene strukture **živeš kaj bik na gmajni** motivirana je slikom bika, lišenoga napornoga rada, koji uživa na gmajni.“ (Vidović-Bolt, 2011:105) Odnosi se na čovjeka koji rado izbjegava posao te uživa u onome što ima, a da u to nije uložio trud. Navedeni frazem nije potvrđen u novoštokavskim ikavskim i križevačko-podravskim govorima kao ni u medulinskom govoru

- DOBAR ŽIVOT

Živeti kaj golub

Vrlo često čujemo da se ljudi uspoređuju s golubom zato što on živi dobro i bezbrižno što potvrđuje i sljedeći frazem **živeš kaj golub**. Navedeni frazem potvrđen je u novoštokavskim ikavskim govorima i glasi **živiš ka golub na grani** (FNIGH,177). Nije potvrđen u križevačko-podravskim govorima kao ni u medulinskom govoru.

- LAK POSAO

Vlasnicima mačaka dobro je poznata drama koja se odvija kad njihova četveronožna ljubimica proguta kuglicu dlake. Nakon gušenja, puhanja, kašljanja i mijaukanja, čim

maca ispljune dlaku, sve se momentalno vraća u normalu, kao da nije bilo pitanje života i smrti.¹³ Frazemom *to je mačji kašalj* želi se pokazati da se vrlo često radi drama ili buka ni oko čega. No, u govoru Svetoga Đurđa ovaj frazem ne znači uvijek gore navedeno, nego se koristi najčešće u razgovoru kada se govori o nekom jako laganom poslu. Navedeni frazem nije potvrđen u novoštokavskim ikavskim i križevačko-podravskim govorima kao ni u medulinskom govoru

- ZALJUBLJENOST

U kršćanstvu je golub u Novom zavjetu simbol Svetog duha, ljubavi i milosti Božje. U svadbenim obredima, folkloru, narodnim pjesmama, poslovicama i bajkama, golub i golubica kao par predstavljaju arhetipski simbol zaljubljenosti i vjernosti.¹⁴ Zato se golubovi povezuju s ljubavnicima, što je vidljivo iz ovog frazema *držite se kaj dva golubeka*. Navedeni frazem je potvrđen u novoštokavskim ikavskim govorima, a glasi *držat se ka dva golubića* (FNIGH, 177). Također je potvrđen u križevačko-podravskim kajkavskim govorima, a glasi *držite se kao dva golub* (FKPKG, 171). Dok u medulinskom govoru nismo pronašli potvrdu.

- POSPANOST

Ideš s kokošami spat

Kokoši su poznate po ranom odlasku na spavanje te se osobe koje idu rano spavati uspoređuju s njima. To potvrđuju frazem *navek ideš z kokošami spat*. Frazem je potvrđen u novoštokavskim ikavskim govorima te glasi *ić leć sa kokošima* (FNIGH, 198), također je potvrđen i u medulinskom govoru i glasi *poći spati s kokošan* (FRMG, 62). U križevačko-podravskim kajkavskim govorima također smo pronašli navedeni frazem, a glasi *ići s kokošima spavat* (FKPKG, 70).

---

¹³ <https://istrain.hr/index.php/ostalo-arhiva/114-zanimljivosti/12496-macji-kasli-ruke-u-vatri-i-dlake-na-jeziku-kako-su-nastali-popularni-frazemi> preuzeto i priređeno 3.5.2021.

¹⁴ <https://book.hr/zasto-je-golub-simbol-duha-svetoga/> preuzeto i priređeno 3.5.2021.

- SIROMAŠTVO

Pasti s konja na magarca

Neki ljudi koji imaju veliko bogatstvo razmeću se i diče se njime ne razmišljajući da bi tomu jednom mogao doći kraj. Za takve ljude u narodu se kaže *pak je opal s konja na magarca* zato što se konj smatra lijepom i vrijednom životinjom dok je magarac jadan i služi za rad. Frazem je potvrđen u novoštokavskim ikavskim govorima, a glasi *pasat s konja na magarca* (FNIGH, 201). Također je potvrđen u medulinskom govoru i glasi *past od konja na tovara* (FRMG, 61). U križevačko-podravskim kajkavskim govorima nismo pronašli potvrdu.

- ISCRPLJENOST

Nadelati se kaj pes

Umoren kaj pes

Vleči se kaj maček

Čovjekova slabost i iscrpljenost uspoređuje se s iscrpljenošću mačke ili psa zato što se oni jako vole igrati, ali se vrlo brzo umore i žele spavati. Tako i mnogi ljudi jako puno fizički rad te budu umorni i iscrpljeni od rada što i potvrđuju sljedeći frazemi *nadelal sam se kaj pes*, *umoren sam kaj pes* i *vlešeč se kaj maček*. Posljednji frazem može prikazivati i lijenost neke osobe zato što su mačke poznate po lijenosti i po sporom hodu. Sva tri frazema potvrđena su u novoštokavskim ikavskim govorima, a glase: *vuće se ka pribijena mačka, radit ka pas, umoran ka pas* (FNIGH, 223, 264). U križevačko-podravskim kajkavskim govorima nismo pronašli potvrdu, kao ni u medulinskom govoru.

- RADOST, SREĆA, ZADOVOLJSTVO

Biti na konju

„Koncept radosti i sreće sadrži frazeme motivirane ulogom konja koja simbolizira pobjede: *on je na konju* u kojima je izražen znak pobjede. Frazemi su motivirani slikom konjanika koji signalizira neupitnu pobjedu.“ (Vidović-Bolt, 2011: 112) Frazem je potvrđen u novoštokavskim ikavskim govorima i glasi *bit na konju* (FNIGH, 200).

Također je potvrđen u medulinskom govoru, a glasi **biti na konju** (FRMG, 61), dok u križevačko-podravskim kajkavskim govorima nije.

- LJUBOMORA

Ljubomorán kaj pes

Pas je poznat po svojoj vjernosti, privrženosti i odanosti svome gospodaru. No, osim pozitivnih osobina vrlo često mu se prepisuje negativna osobina, a to je ljubomora. Tumači se da je pas „doista vrlo ljubomorna životinja koja kao da želi da njezina vjernost bude uzvraćena istom mjerom.“ (Vidović-Bolt, 2011: 115) Vrlo se često ljubomorne osobe uspoređuju sa psom što je i opisano sljedećim frazemom **ljubomorán kaj pes**. Navedeni frazem nije potvrđen u novoštokavskim ikavskim i križevačko-podravskim govorima kao ni u medulinskom govoru.

- ŽALOST

Žal kaj pesu

Frazem *tak mi je žal kaj pesu* motiviran je osobinom psa koji cviljenjem iskazuje tugu nakon gubitka gospodara ili odlaskom od kuće. Navedeni frazem nije potvrđen u novoštokavskim ikavskim i križevačko-podravskim govorima kao ni u medulinskom govoru

- SMRT

Hmrl kaj pes na cesti

Poredbeni frazem **hmrl si kaj pes na cesti** opisuje čovjekov životni završetak u bijedi i siromaštvu. Pozadinska je slika ovoga frazema napušteni pas koji luta po cesti u nadi da će naći nešto za jelo ili novoga gospodara. Navedeni frazem nije potvrđen u novoštokavskim ikavskim i križevačko-podravskim govorima kao ni u medulinskom govoru.

- POGLED BEZ RAZUMIJEVANJA

Gledati kaj tele u šarena vrata

U frazemu *glediš kaj tele u šarena vrata* zrcali se simbolika ograničenih intelektualnih sposobnosti teleta, pa tako i na čovjeka na kojeg se frazem odnosi. Navedeni frazem potvrđen je u novoštokavskim ikavskim govorima, a glasi **ka tele u (šarena vrata) blenit (buljit, zinit)** (FNIGH, 321). Nismo ga potvrdili u križevačko-podravskim kajkavskim govorima kao ni u medulinskom govoru.

7.5. Čovjekov način kretanja

- GEGANJE / SPORO HODANJE

Gegati se kaj raca

U semantičkoj pozadini frazema je gegajući način hodanja svojstven guskama i patkama, stoga se ljudima koji se u hodu gegaju ili zbog prejednosti, debljine ili nekih drugih razloga kaže da se **gega kaj raca**. Navedeni frazem potvrđen je i u novoštokavskim ikavskim govorima s jednakim značenjem, a glasi **gegat se ka guska**. (FNIGH, 182) Nismo ga potvrdili u križevačko-podravskim kajkavskim govorima kao ni u medulinskom govoru.

- BRZINA/SPRETNOST

Bežiš kaj zajec / zec

Brzina i spretnost su osobine tipične za zeca koji ima duge stražnje noge koje imaju veliku ulogu u bježanju od plijena. Frazemom **tak bežiš kaj zec** uspoređuje se spretna i brza osoba. Nismo ga potvrdili u križevačko-podravskim kajkavskim govorima, ni u novoštokavskim ikavskim govorima kao ni u medulinskom govoru

- KRETANJE U KOLONI, JEDAN ZA DRUGIM

Idete kaj goske

Guske su životinje poznate po svojem geganju i sporom hodanju. Osim toga specifičnost im je da se kreću u jatu, a ne svako zasebno. To izgleda vrlo sporo i na neki način jako smiješno zbog njihova geganja što je opisano frazemom **idete kaj goske**. Ni u jednom konzultiranom frazeološkom rječniku nismo potvrdili navedeni frazem.

7.6. Čovjekov odnos prema hrani i piću

- HALAPLJIVOST

Ješ kaj svija

Svinje su poznate po mljackanju i neurednom jedenju prilikom svakoga obroka. Frazemom **ješ kaj svija** prikazuje se čovjekov odnos prema hrani, prema količini koju može pojesti, ali i način na koji se ponaša za stolom i tijekom obroka. (Vidović-Bolt, 2011: 104) Nismo ga potvrdili u križevačko-podravskim kajkavskim govorima, ni u novoštokavskim ikavskim govorima kao ni u medulinskom govoru

- PIJANSTVO

Napil/a se kao svija

Koncept ostvaraju dva frazema, glagolski poredbeni **napil se kaj svinja ili napila se kaj prasica** u značenju 'jako se napiti' koji ukazuje na posljedicu pretjerana konzumiranja alkohola, te pridjevski poredbeni **pijan kaj svinja** sa značenjem 'jako se napiti'. Vrlo često se jako pijane osobe uspoređuju s navedenom životinjom. Navedeni frazem potvrđen je u novoštokavskim ikavskim govorima, a glasi **pijan ka prasac/prase** (FNIGH, 277). Također je potvrđen križevačko-podravskim kajkavskim govorima, a glasi **nalokati se kak svinja** (FKPKG,179), kao i u medulinskom govoru, a glasi **pijan kako supa** (FRMG, 99). Frazem **pijan kako supa** motiviran je tradicionalnim istarskim pićem od vina.

- ŽEĐ

Žejen kaj pes

U hrvatskome se jeziku žedna čovjeka opisuje poredbenim frazemom **žejen kaj pes**. U pozadinskoj je slici frazema pas koji svojim dugim jezikom halapljivo hvata vodu. Ljudi kada su žedni također halapljivo piju ne bi li se što prije napili i osvježili. Frazem je potvrđen u svim istraživanim idiomima: **žedan kako brek** (FRMG 20); **žeden kak pes** (FKPKG 145); **žedan ka pas** (FNIGH 265).

- GLAD

Gladen kaj pes

Iako glad nije često isticana osobina pasa, nedvojbeno je da veći psi mogu pojesti i velike količine hrane pa je glad poticaj nastanku frazema tak si **gladen kaj pes**. Frazem opisuje čovjeka koji je jako gladan. Navedeni frazem potvrđen je u novoštokavskim ikavskim govorima, a glasi **gladan ka pas** (FNIGH, 264). Nismo ga potvrdili u križevačko-podravskim kajkavskim govorima, ni u medulinskom govoru

- PREJEDENOST

Najesti se kaj prasac

Svinje su životinje poznate po svojoj debljini koja proizlazi iz njihovoga prejedanja pa iz toga proizlazi frazem **najel si se kaj prasec** kojim se opisuje osoba koja se najela do sita ili pak prejela. Nismo ga potvrdili u križevačko-podravskim kajkavskim govorima, ni u novoštokavskim ikavskim govorima kao ni u medulinskom govoru.

7.7. Čovjekov odnos prema drugima

- OMALOVAŽAVANJE, ISKORIŠTAVANJE

Postupaš z nekim kaj z pesom

Frazemom **postupaš z Markijem kaj z pesom** prikazuje osobu koja se prema drugima odnosi jako ružno i bez poštovanja zato što je poznato da se mnogi ljudi prema psima odnose kao da oni nemaju osjećaje. Navedeni frazem nije pronađen u novoštokavskim ikavskim govorima, kao ni u kao ni u križevačko-podravskim kajkavskim govorima. Također nije potvrđen ni u medulinskom govoru.

- POIGRVATI SE S KIM

Igraju se mačke i miša

Poznato je od davnina da mačke love miševе i da joj oni služe za hranu. No, zanimljivo je to da su miševi mali i vrlo brzi te se mogu sakriti u svaku rupicu što mački ne ide u prilog. Kada se mačka dočepa miša, s njim se poigrava dok ga ne ubije. Frazemom **igraju se mačke i miša** opisan je neskladni međuljudski odnos lišen poštovanja. Navedeni frazem nije potvrđen u novoštokavskim ikavskim govorima, kao ni u križevačko-podravskim kajkavskim govorima. Također nije potvrđen ni u medulinskom govoru.

- NESLOGA

Tak ste kaj pes i maček

Slážeju se kaj pes i maček

Živeju kaj pes i maček

Neskladni međuljudski odnosi opisuju se frazemima u kojima su većinom zoonimske sastavnice u paru – pas i mačka, vuk i ovan, vuk i ovca koje su potvrđene negativno. U govoru Svetoga Đurđa pronašli smo nekoliko frazema koji potvrđuju neskladne međuljudske odnose, a to su: **tak ste kaj pes i maček**, *Ivek i Mara se slažu kaj pes i*

maček i **živeju kaj pes i maček**. Navedeni frazemi imaju jednako značenje te su svi potvrđeni u novoštokavskim ikavskim govorima i glase **volit se (živit) ka pas i mačka** (FNIGH, 265). Također su potvrđeni u medulinskom govoru i glase **slagati se kako miš i mačka s kin** (FRMG, 79) kao i u križevačko-podravskim kajkavskim govorima, a glase **živeti kak pes i mačka (maček)** (FKPKG, 145).

- NERAVNOPRAVAN ODNOS

Nesmo skupa ofce ili koze pasli

Frazemi **nesmo skupa ofce ili koze pasli** upućuje na ljude različita društvenoga podrijetla ili različitih stupnjeva obrazovanja, u konačnici, i različitih životnih iskustava. Osobe koje nisu zajedno dijelile neke životne situacije (obrazovanje, posao, npr.) nemaju ista životna iskustva, polaze od različitih polaznih točaka pa je komunikacija između njih otežana ili nemoguća.

Navedeni frazem potvrđen je u novoštokavskim ikavskim govorima, glasi: **nismo (ka da smo) skupa ovce pasli** (FNIGH, 204), potvrđen je u medulinskom govoru, a glasi **nismo skupa ovce čuvali** (FRMG, 94). Nismo ga potvrdili u križevačko-podravskim kajkavskim govorima.

7.8. Čovjekove intelektualne osobine

- INTELEKTUALNA OGRANIČENOST

Glupa si kaj kokoš

Glupa si kaj kokoš je frazem koji opisuje intelektualnu nesposobnost neke osobe. Kokoši su životinje koje su poznate po svojoj glupoći. Navedeni frazem nije potvrđen u novoštokavskim ikavskim govorima kao ni u medulinskom govoru. Ali, je potvrđen u križevačko-podravskim kajkavskim govorima, a glasi **glupa kak kokoš** (FKPKG, 100).

- NEINTELIGENTNOST

Kaj čorava kokoš

Bedasti kaj konj

Topi si kaj pes

Pak su ti ne se ofce na broju

Picekov mozak

Glup kaj konj

Na kajkavskom govornom području vrlo često se neinteligentni i glupi ljudi uspoređuju s različitim životinjama kao npr. konj, pas, pile, kokoš, ovca. Prema narodnim shvaćanjima to su životinje koje su vrlo samovoljne i neinteligentne te se to vidi iz sljedećih frazema: *tak si kaj čorava kokoš, tak si bedasti kaj konj, tak si kaj topi pes, pak su ti ne se ofce na broju, imaš picekov mozak i tak si glup kaj konj.* Od navedenih frazema u novoštokavskim ikavskim govorima smo dva koje glase: *ka čorava/slipa kokoš/koka i glup ka konj* (FNIGH, 198,201). U medulinskom govoru pronašli smo također dva koja glase: *kai čorava kokoš i delati kai konj* (FRMG,29,61).Dok u križevačko-podravskim kajkavskim govorima nismo pronašli potvrdu niti za jedan.

8. ZAKLJUČAK

U radu je prikazana konceptualna analiza zoonimnih frazema, koji su prikupljeni terenskim istraživanjem, u mjesnom govoru Svetoga Đurđa. Prilikom istraživanja prikupljeno je 75 frazema koji su povezani s raznim domaćim životinjama. Frazeme smo u radu prema značenju podijelili u osam semantičkih skupina, to su: 1. čovjekove karakterne osobine (nepromišljenost, cendravost, dosadnost, pohlepa, marljivost, neznanje, opreznost, uzaludan napor, tvrdoglavost, slabo pamćenje, brbljavost, vjernost, temperamentnost, različitost, umišljenost, glasna osoba, plašljivost, pokornost, licemjernost, lukavost, agresivnost, škrtost, odlučnost, brzopletost, neprestano ponavljanje (27)), 2. čovjekov fizički izgled (jakost, ružnoća, ljepota, gojaznost, zgužvanost, neurednost, sjedokos(7)), 3. čovjekova dob (starost

(1)), 4. stanje čovjekova života (zdravlje, gotovstvo, dobar život, lak posao, zaljubljenost, pospanost, siromaštvo, radost, iscrpljenost, ljubomora, žalost, smrt, nerazumijevanje, spokojnost(14)), 5. čovjekov odnos prema hrani i piću (hlapljivost, pijanstvo, žeđ, glad, prejednost(5)), 6. čovjekov odnos prema drugima (omalovažavanje, opće zadovoljstvo, grdnja, poigravanje s nekim, nesloga, neravnopravan odnos(5)), 7. čovjekov način kretanja (geganje, brzina, kretanje u koloni(2)) i 8. čovjekove intelektualne osobine (intelektualna ograničenost, neinteligentnost(2)). Najbrojnija skupina frazema je skupina koja opisuje stanje čovjekova života jer obuhvaća sve od rođenja do smrti.

Analiza građe pokazala je da svi zoonimni frazemi prikazuju negativne ili pozitivne osobine čovjeka. Neke od osobina su vrlo rijetke, a ostale uobičajene. Osim toga, možemo zaključiti da većina frazema spada u regionalizme jer smo ih potvrdili u sva tri narječja: kajkavskom, čakavskom i štokavskom. Npr. kajkavsko: ***navek ideš s kokošami spat***, novoštokavski ikavski: ***ić leć sa kokošima*** (FNIGH, 198), medulinski/čakavski: ***poći spati s kokošan*** (FRMG, 62) te križevačko-podravski ***ići spavati s kokošima*** (FKPKG, 101).

Velika većina sakupljenih frazema u Svetom Đurđu navedeni su i u *Frazeologiji križevačko-podravskih kajkavskih govora s rječnicima* (Maresić, Menac-Mihalić, 2008.), što znači da su općepoznati na ovome području, ali i šire, kao što smo potvrdili u radu.

9. SAŽETAK

U radu konceptno analiziramo frazeme sa zoonimnom sastavnicom prikupljene terenskim istraživanjem u mjesnom govoru Svetog Đurđa koji pripada varaždinsko-ludbreškom dijalektu.

Prikupljene frazeme, njih 75, podijelili smo u osam semantičkih skupina (čovjekove karakterne osobine, čovjekov fizički izgled, čovjekova dob, čovjekov odnos prema hrani i piću, čovjekov odnos prema drugim, čovjekovo stanje života i čovjekove intelektualne osobine). Najbrojniji su frazemi koji se odnose na čovjekovo stanje života, a najmanje je onih koje se odnose na čovjekovu dob. Više je onih koji izražavaju negativne ljudske osobine od onih pozitivnih.

Usporedbom svetođurđevskih frazema s onima u čakavskim, drugim kajkavskim i novoštokavskim ikavskim govorima možemo zaključiti da se u jednakom obliku (prilagođeni svom jezičnom sustavu) i značenju nalaze i u tim govorima što nas navodi na zaključak da prikupljeni frazemi pripadaju regionalizmima.

Ključne riječi: zoonimni frazemi, frazeologija, konceptna analiza, Sveti Đurđ, kajkavsko narječje, varaždinsko-ludbreški dijalekt.

SUMMARY

Zoonymic phrasemes in local speech of Sveti Đurđ

In this paper, we conceptually analyze phrases with a zoonymic component collected by field research in the local dialect of Sveti Đurđ, which belongs to the Varaždin-Ludbreg dialect.

The collected phrases, 75 of them, were divided into eight semantic groups (man's character traits, man's physical appearance, man's age, man's relation to food and drink, man's relation to others, man's state of life and man's intellectual qualities). The most numerous are phrases related to the human condition of life, and the least

numerous are those related to the human age. There are more phrases which express negative human traits than positive ones.

By comparing Sveti Đurđ's phrases with those in Chakavian, other Kajkavian and Neo-Stokavian Ikavian dialects, we can conclude that they are in the same form (adapted to their language system) and meaning in these speeches, which leads us to conclude that the collected phrases belong to regionalisms.

Keywords: zoonymic phrases, phraseology, conceptual analysis, Sveti Đurđ, Kajkavian dialect, Varaždin-Ludbreg dialect.

10. LITERATURA

- Belović, Stjepan; Blažeka, Đuro. 2009. *Rječnik govora Svetog Đurđa (Rječnik ludbreške Podravine)*, Učiteljski fakultet. Zagreb.
- Bertoša, Misalava. 1999. *Stereotipi o životinjama, Teorija i mogućnost primjene pragmalingvistike*, Badurina, Lada; Ivanetić, Nada, Pritchard, Boris, Stolac, Dijana, Rijeka-Zagreb, Hrvatsko društvo za primjenjenu lingvistiku, 68-69.
- Bunk, Ana; Opašić, Maja. 2010. *Prilog konstruktivnoj analizi frazema sa zoonimskom sastavnicom u hrvatskome i češkome jeziku*, Rasprave institutata za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 32/2:327-250.
- Brala-Vukanović, Irena. 2013. *Perspektiva značenja*, Filozofski fakultet u Rijeci, Rijeka.
- Horvat, Joža. 2011. *Prozodija i vokalizam govora Svetoga Đurđa*, Hrvatski dijalektološki zbornik 17. Zagreb., str. 81-107.
- Fink-Arovski, Željka. 2002. *Poredbena frazeologija: pogled izvana i iznutra*, Zrinski. Zagreb.
- Fink-Arovski, Željka, Menac, Antica; Venturin, Radomir. 2003. *Hrvatski frazeološki rječnik*, Naklada Ljevak. Zagreb.
- Ivšić, Stjepan. 2012. *Jezik Hrvata kajkavaca*, HAZU. Zagreb.
- Kovačević, Barbara. 2011. *Hrvatski frazemi od glave do pete*, IHJJ. Zagreb.
- Kovačević, Barbara. 2017., *Hrvatski jezik, Mačak u vreći*, br. 4, 2017., str. 24-27.
- Lončarić, Mijo. 1996. *Kajkavsko narječje*, Školska knjiga. Zagreb.
- Maresić, Jela. 2008. *Frazeologija križevačko - podravskih kajkavskih govora s rječnicima*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb.
- Menac-Mihalić, Mira. 2005., *Frazeologija novoštokavskih ikavskih govora u Hrvatskoj*, Zgareb.
- Peruško, Marija. 2019., *Frazeološki rječnik medulinskoga govora*, Medulin.
- Rafaelli, Ida. 2004., *Odnos strukturalane semantike prema kognitivnoj*, Filozofski fakultet, Zagreb, str. 67-92.
- Turk, Marija. 1994. *Naznake o podrijetlu frazema*, Fluminensia. br. 1-2. 37- 41.

Vidović Bolt, Ivana. 2011., *Životinjski svijet u hrvatskoj i poljskoj frazeologiji I.*, Hrvatska sveučilišna naknada, Zagreb.

Internetski izvori:

<https://samoobrazovanje.rs/sta-je-temperament/> preuzeto i priređeno 26. 4. 2021.

<https://istrain.hr/index.php/ostalo-arhiva/114-zanimljivosti/12496-macji-kasli-ruke-u-vatri-i-dlake-na-jeziku-kako-su-nastali-popularni-frazemi> preuzeto i priređeno 3. 5. 2021.

<https://www.zivotna-skola.eu/mane/pohlepa.html> preuzeto i priređeno 10. 7. 2021.

<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=33013> preuzeto i priređeno 10. 7. 2021.

<http://kurziv.net/porijeklo-nekih-popularnih-izraza-koje-koristimo-bez-razumijevanja/> preuzeto i priređeno 10. 7. 2021.

<https://www.bitno.net/vijesti/zasto-isusa-nazivamo-jaganjcem-bozjim/?fbclid=IwAR2P-2oXntJbcYH6XJoHS4Umj-34qkxf2Jok6zTj59WDtkDidO4i91R6VOc> preuzeto i priređeno 10. 7. 2021.

<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=33568> preuzeto i priređeno 10. 7. 2021.

<https://book.hr/zasto-je-golub-simbol-duha-svetoga/>